

ASSCHENBERGHSE VERTELSLS

Van de Amsterdamse dichter en toneelschrijver Harmanus Asschenbergh (1726-1792) werd een bundel gedichten een jaar na zijn dood gepubliceerd door zijn vriend, de uitgever-boekverkoper Pieter Uylenbroek. De gedichten onderscheiden zich van die van zijn kunstvrienden doordat er nogal wat humoristische verzen onder te vinden zijn. Zijn *Vertelsels en puntdichten* werden in 1869 heruitgegeven (Rotterdam, Altmann). "Asschenbergh kom je niet tegen in bloemlezingen nonsens-poëzie maar ook niet in keuzes uit doodspoëzie. In beide bloemlezingen behoort hij te staan. [...] Het wordt tijd voor een Hermanus Asschenbergh Revival." (Boudewijn Buch, *Literair Omreizen*, 1983 p 95). Enkele gedichten werden door Gerrit Komrij opgenomen in *De Nederlandse poëzie van de 17de en 18de eeuw in 1000 en enige gedichten* (Amsterdam, Bert Bakker, 1986 p 1057-1061). De volgende selectie komt uit Harmanus Asschenberghs *Poëzy* (Amsterdam, Pieter Johannes Uylenbroek, 1793).

Looze priester

Een priester had, met kracht van reên,
Op 't stuk van hoerery zeer yvrig uitgevaaren,
En sprak: Waar wil 't in 't eind' nog heen?
Zy loopen vranc en vry, die niets dan onheil baaren.
Men ziet ze in huis, op straat, zelfs komen ze in de kerk.
Daar zit er één, vlak voor myne oogen,
Die, door geveinsdheid, lang de waereld heeft bedrogen,
Maar die, in stilte, pleegt zo schandelyk een werk.
'k Beproef of iets my wil gelukken,
'k Smyt haar dit boek, opdat haar ieder kenn', naar 't hoofd.
Straks zag men all' de vrouwen bukken.
Och! riep hy, wie had dit geloofd?
'k Had maar het oog op één, doch staa op 't hoogst verwonderd:
In plaats van één, zie ik er meer dan honderd.

De menschlievende boer

Twee vrouwen kwamen, vry en bly,
In 't wandlen, aan een boerdery,
En zagen daar een knaapje, een' welgemaakten jongen,
Al dartlende op de vloer, doende allerhande sprongen.
Een van die vrouwtjes, zynde in 't prilst' nog van haar jeugd,
Riep uit: Ach! wierd ik eens met zulk een kind verheugd,
Dan had ik alles in dit leven!
'k Zou gaarne een tonne gouds voor zulk een' jongen geeven.
Dit hoort de boer, en spreekt: Indien het kon bestaan,
'k Verkocht myn' jongen, en daarmee was 't afgedaan;
Maar, in ons land, mevrouw! zyn dat verboden zaaken:
Doch, zie, ik ben niet onbeleefd:
Indien je my de helft maar geeft,
Zel ik 'er je eveneens een maaken.

Tedere liefde

Na lange droogte, kwam een zachte en milde regen
Op 't kwynend aardryk neêrgezegen.
Dit zagen Jaap en Piet met vergenoeging aan.
Jaap sprak, door blydschap ingenomen:
All' wat in de aarde is zal nu frisch te voorschyn komen,

En onze wensch zal zyn voldaan.

'k Verlang geenszins, sprak Piet, naar zulke groote gaaven:

'k Heb, vóór agt dagen eerst, myn wyf daarin begraaven.

Kwinkslag

Een schout ontbood een' boer voor 't hooge dorpgerecht,

En sprak: Wel, hondsvot! guit! hebt gy van my gezegd

Dat nooit een grooter schurk, dan ik ben, is geboren?

Wie, ik? hervat de boer: dat klinkt my vreemd in de ooren!

Neen, schout lief! neen, men heeft jou logens aangebragt:

'k Heb 't nooit gezeid, maar 'k heb 't wel duizendmaal gedacht.

De tandelooze

Een kakelaarster kon geenszins de reden gissen

Dat zy, zo jong, haar tanden reeds moest missen.

Zy vroeg een' arts daar de oorzaak van?

Ik weet niets anders, zei de man,

Dan dat ge uzelf dit hebt te wyten:

Dewyl de tanden, door veel babblen, ras verslyten.

Waare onnozelheid

Een valsche munter had, in Vrankryk, geld, geslaagen,

Met hulp van zyn geliefde vrouw,

Niet denkende om de straf, die 't misdryf volgen zou,

Zo 't schelmstuk wierd ontdekt. Een schurk durft alles waagen.

Hy zend zyn dochtertje, pas zeven jaaren oud,

Om iets te wisselen, by één' van zyn gebuuren,

Die, zonder sterk daaröp te tuuren,

Het straks voor valsche munt beschouwt.

Hy sprak: Uw vader was op 't geld zo slim, voordeezen,

Hoe is hy toch aan dit geraakt?

't Is valsch. Neen, zei het kind, dat kan onmooglyk weezen:

Myn vader heeft het zelf gemaakt.

Aartige droom

Jacobus, uit den slaap, die hem op 't hoogst' bekoorde,

Op 't onverwachtst' gewekt, ja zelfs voor daauw en dag,

Scheen als te stikken in gelagch,

Waardoor hy ook zyn liefste in haare nachtrust stoorde.

Zy sprak: Myn allerwaardste man!

Hoe lagcht gy dus? zeg wat u over is gekomen?

Och! sprak hy, 'k lagch om één der wonderlykste droomen,

Den raarsten droom, die ooit een droomer droomen kan:

Ik droomde dat wy, t' saam' aan 't wandlen, beiden vielen,

Ik, in een modderpoel, gy, in een' honington:

Wy kroopen straks daaruit, als twee ontstelde zielen,

Zo spoedig als 't geschieden kon.

Wy zagen op elkaër, doch met verbaazende oogen;

Gy waart op 't zeerst' met my, en ik met u bewogen.

Gy vroegt: Hoe redden we ons, in dit bedroefd geval?

Wie maakt ons weder schoon? wie of ons helpen zal?
Toen sprak ik: Liefje! ik weet het beter niet te schikken
Dan dat we, op staanden voet, elkander af gaan likken.

Billyke wensch

Een waardig en beroemd geleerde,
Die by zyn boeken 't meest verkeerde,
Kreeg van zyne oude gade, in 't boekvertrek, bezoek.
Ach! riep zy, mogt ik eens veranderen in een boek!
Hy vroeg, waarom? zy sprak: Myn schat! kunt gy dit vraagen?
Dan zoud ge ook zorg voor my, als voor all' de andren, draagen:
'k Wierd daaglyks dan door u behandeld; ja misschien
Ook, op myn beurt, eens nagezien.
De man hervat straks, onder 't leezen:
Is dit uw wensch, myn lief? 't is ook de myne, maar
't Moest in een' almanak dan weezen,
Want die is nieuw op ieder jaar.

Enkele eigen versjes in variatie op tekst van Asschenbergh

In dit dorp worden mensen heel oud, wat is hiervan de reden?
Dat is omdat we onze tijd met lust aan 't werk besteden,
Steeds in beweging zijn, altijd verheugd van geest,
En omdat nooit in dit dorp een dokter is geweest.

Een jonge student heel slim in allerhande zaken
Wil weten welk figuur hij, als hij slaapt, zou maken.
Hij gaat daarop thuis bij helder zonlicht
Voor de spiegel staan en doet zijn ogen dicht.

Dit boek biedt op al uw levensvragen de volle klaarheid:
Het ene blad vol leugens en het andere de volle waarheid.